

studia starší české literatury (1961), věnovaná dosud málo probádaným otázkám metodologickým.

Souběžně s pracemi o starší české literatuře vznikaly i studie a knihy o *nové a současné české literatuře*, které už mají styčné plochy s Hrabákovou činností literárněkritickou. Svůj zájem soustředil Hrabák především k autorům žijícím na Moravě, Bezručovi (Petr Bezruč a jeho doba, 1946), Mahenovi, Uhrovi, Johnovi, Wolkrovi, Trýbovi, Václavkovi. Soubor statí věnovaných nové literatuře obsahuje jednak kniha *Šest studií o nové české literatuře* (1961), jednak práce *K morfologii současné prózy* (1969), která svým zaměřením k analýze prozaického textu a řešením speciálních otázek úzce souvisí i s jeho pracemi literárněteoretickými.

Josef Hrabák nikdy nebyl vědcem uzavřeným aktuálními otázkami a současným potřebám společnosti. Vždy důsledně spojoval odbornou činnost s potřebami praxe, jak o tom svědčí populárně pojaté knihy *Umíte číst poezii?* (1963) a *Umíte číst poezii a prózu?* (1971) nebo řada publikací napsaných pro potřeby lektorů Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí. Zde je třeba vidět mimořádný ohlas jeho díla nejen v odborných kruzích, ale také mezi kulturními pracovníky, pedagogy, vysokoškolskými studenty (vydal pro ně řadu skript a učebnic, např. *Úvod do studia české literatury*, 1965 — spolu s Fr. Tenčíkem —, *Literární komparatistika*, 1971 aj.) a nejšířšími vrstvami čtenářů, jimž svou rozsáhlou literárněkritickou činností obsaženou v denním tisku i populárněvědných časopisech otvíral cestu ke správnému chápání literárních hodnot současných i minulých. Přitom je důležité, že i nejsložitější problematiku dovede Hrabák podat srozumitelně a přístupně, aniž přitom sleví z vědecké přesnosti. O Hrabákově spojení s praxí a o jeho podílu na veřejném dění svědčí i rozsáhlá činnost organizátorská (zasloužil se jak o vybudování brněnského pracoviště Ústavu pro českou literaturu ČSAV, jemuž stojí v čele, tak o založení literárního oddělení Moravského muzea), redaktorská (Listy filologické, Česká literatura) a řada významných funkcí, které zastává (člen uměnovědného kolegia ČSAV, člen vědecké rady Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV, předseda Literárněvědné společnosti ČSAV, předseda brněnské sekce jazyk—literatura Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku, aj.). V neposlední řadě pak je třeba v této souvislosti připomenout Hrabákovu rozsáhlou přednáškovou činnost, v níž seznamuje zájemce s výsledky svého bádání.

I náš kusý přehled činnosti J. Hrabáka svědčí o tom, že Hrabák patří k předním představitelům současné marxistické literární vědy u nás. Jeho dílo, soustřeďující se ke všem oblastem literární vědy, je nejen zdrojem poučení, ale též inspirátorem k řešení nových vědeckých problémů.

Vlastimil Válek

K ŠEDESÁTINÁM FRANTIŠKA TENČÍKA

Dne 24. října 1972 dožil se šedesátí let PaedDr. František Tenčík, kandidát filologických věd, docent filosofické fakulty UJEP v Brně.

Svou působností je doc. Tenčík těsně spjat více nežli čtyři desetiletí s Brnem. Po ukončení studií na začátku třicátých let zde učil na tehdejší obecné a měšťanské škole, v letech 1938—1946 byl zaměstnán v brněnském rozhlase jako referent oddělení pro děti a mládež, poté (do roku 1954) pracoval v brněnské pobožce Výzkumného ústavu pedagogického a současně působil jako externí učitel na pedagogické fakultě UP v Olomouci. Práci vysokoškolského učitele se věnuje systematicky od roku 1955, nejdříve na pedagogické fakultě v Brně a od roku 1960 na filosofické fakultě v Brně. Vychoval při tom stovky učitelů a řadu odborníků v oblasti slovesného umění dětí a mládeže.

Mnohostranná činnost doc. Tenčíka je prostoupena a sjednocena jeho trvalým zájmem o život a problematiku mladých lidí. Tímto směrem je orientována jeho činnost redakční (redigoval specializované časopisy *Moravěnka*, *Literatura pro mládež*, *Stěpnice*, *Zlatý máj* a *Knižnici teorie dětské literatury*, spoluredigoval sborník *Literatura pro mládež* aj.), činnost vydavatelská (mj. pořídil výběry ze statí M. Majerové a J. V. Plevy o dětské literatuře, editoval dílo M. J. Sychry, K. J. Erbena, J. Kožíška, J. Horv, M. Majerové) i řada prací, které vyplynuly z jeho učitelského povolání (autorsky se podílel na publikaci *Práce s knihou se žáky osmileté školy*, 1954, na čítankách pro národní a střední školy, na vysokoškolské učebnici *Úvod do studia literatury*, 1970, aj.); na mladé publikum zaměřil se doc. Tenčík i v desítkách svých veřejných přednášek a besed a v řadě populárně zaměřených článků, v nichž se převážně zabývá aktuálními otázkami literatury a umění.

Tato činnost doc. Tenčíka nesledovala jen cíle popularizační a propagační, ale byla od samých začátků podložena a podmíněna snahou zvládnout problematiku umění dětí a mládeže v její komplexnosti a úsilím opřít její studium o spolehlivý teoretický základ. Doc. Tenčík vycházel v tomto úsilí z podnětů moderní literární vědy a samostatně je aplikoval na oblast literatury dětí a mládeže v řadě odborných statí (výbor z Tenčíkových nejzávažnějších studií tohoto druhu vyšel nedávno s názvem *Umění dětem*). Nejedna z myšlenek, které v nich jubilant pomáhal prosazovat, je dnes zafixována už takřka samozřejmě v povědomí většiny kulturních pracovníků zabývajících se tím či oním způsobem literaturou dětí a mládeže, avšak ještě nedávno byla u nás situace v tomto směru značně odlišná. V málokteré oblasti se totiž udržovaly s takovou houževnatostí dávno přežitá představy jako právě v umění dětí a mládeže. Jeden z nejtíživějších pozůstatků minulých období v přístupu k literatuře pro mládež spočíval v tom, že toto odvětví literatury bylo nazíráno převážně — v nejednom případě výhradně — z aspektů pedagogicko-moralistních. V opozici proti těmto zjednodušujícím, pochybeným názorům František Tenčík od začátku své odborné činnosti zdůrazňuje, že literatura dětí a mládeže je neoddělitelnou součástí literatury jako celku a z tohoto hlediska musí být zkoumána a hodnocena, tj. literatura dětí a mládeže musí být v první řadě uměním, má-li se zdarem plnit své poslání i kteroukoli ze svých funkcí mimoestetických. Úsilí oprostit postoje k literatuře dětí a mládeže od letitých aprioristických schémat přivedlo doc. Tenčíka rovněž ke zdůraznění potřeby zkoumat tuto oblast slovesné tvorby v úzkém sepětí a v konfrontaci s ostatními druhy umění dětí a mládeže. Tenčíkova monografie o Hermině Týrlové z r. 1964 a rovněž jeho statí o loutkovém divadle apod. nejsou tedy dílem autorova příležitostného odbočení na jiné pracovní pole, ale přirozeným důsledkem jeho snahy studovat specifikum literatury dětí a mládeže v širších souvislostech. Snaha Fr. Tenčíka zkoumat slovesnost dětí a mládeže v maximální šíři projevuje se i v tom, jak doc. Tenčík vymezuje sám předmět tohoto studia; tvoří jej nejen tvorba dětem a mládeži určená (intencionální část literatury dětí a mládeže), ale i všechno ostatní, co mladý čtenář příslušného období „konzumuje“, tj. i díla, která svým určením nejsou věkově specifikovaná (neintencionální část literatury dětí a mládeže).

Jestliže si uvědomíme převládající postoje u nás k slovesnému umění dětí a mládeže v době, kdy doc. Tenčík začínal svou odbornou činnost na tomto poli, nemůžeme přehlédnout, že tato skutečnost modifikovala jeden z charakteristických rysů jubilantovy literárněvědné práce: je to nedůvěra ke spekulativním postupům, snaha budovat studium literatury „zdola“, na všestranné analýze konkrétního materiálu. Proto je ujasňování základních teoretických otázek v pracích Fr. Tenčíka důsledně spjata se studiem literárně-historickým. Dokládají to jeho statí otištěné v různých sbornících (O literatuře, 1958, Václavkova Olomouc, 1960, Cesty k dnešku, 1964) a časopisech (především v *Zlatém máji*), zejména pak jeho kniha *Četba mládeže v počátcích obrození* (1962), která je zatím vyvrcholením této části Tenčíkovy literárněvědné práce. Dlouholetá činnost doc. Tenčíka a jeho přední místo mezi pracovníky v tomto oboru jej předurčily k přípravě *Slovníku spisovatelů pro děti a mládež*, jehož redigování byl pověřen.

Všestranný zájem jubilantův o problémy mladých lidí se odráží rovněž v jeho tvorbě umělecké, která by zasluhovala samostatné ocenění. Zde se musíme omezit na konstatování, že Fr. Tenčík je autorem řady beletristických knih pro mladé čtenáře (Ivánek, 1954, Barevná svítlna, 1959, Kam se poděly děti?, 1961, Chlapec Strapček, 1962, Chlapec v bílém svetru, 1971), z nichž některé pronikly v překladech i do zahraničí, že se věnuje filmovým libretům a scénářům (Ivan, 1959, Malý Bobeš, 1960, Bobeš ve městě, 1961), televizním dramaturziím literárních děl (Vančurova Útěk do Budína, Dickensovy Malé Doritky) a že vytvořil mnoho rozhlasových pásem a medailónů.

Svých odborných znalostí a zkušeností z umělecké práce využívá Fr. Tenčík v bohaté činnosti kulturní, kterou rozvíjí nejen v okruhu svého působitě, ale i v rámci celonárodním a celostátním. K tomu, co už bylo uvedeno výše, je třeba alespoň připomenout jeho činnost v brněnské pobočce Svazu českých spisovatelů, spolupráci s českými a slovenskými nakladatelstvími (Blok, Albatros, Mladé letá), členství v ústředním výboru Společnosti přátel knihy pro mládež v Praze, členství v celostátních a mezinárodních poradách soutěží v oblasti umělecké tvorby pro mládež, práci v umělecké radě brněnské loutkového divadla Radost, vedení odborné skupiny pro studium literatury dětí a mládeže v brněnské pobočce Literárněvědné společnosti při ČSAV a dlouholetou kritickou a referenčskou činnost, zvláště v brněnské Rovnosti.